

Рогозіна Анастасія

Здобувач другого рівня вищої освіти
кафедри політології політології та державного управління.
Донецький національний університет імені Василя Стуса
(керівник ст.викл. Катерина Швець)
ORCID: 0009-0006-3215-1286

КУЛЬТУРНА ДИПЛОМАТІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ

У лютому 2022 року Україна опинилася в умовах повномасштабної війни з боку Російської Федерації [1]. Ці події стали каталізатором для реалізації ресурсного потенціалу культурної дипломатії з метою консолідації міжнародної спільноти навколо захисту суверенітету та територіальної цілісності держави. Завдяки широкому спектру культурних ініціатив Україна не лише зміцнила та продовжує закріплювати власну суб'єктність на міжнародній арені, а й сприяє протидії ворожим інформаційним наративам. Саме тому, культурна дипломатія стає не лише засобом просування національної культури, але й важливим компонентом загальної стратегії національної безпеки, що допомагає формувати позитивний імідж країни, розширювати міжнародні зв'язки та мобілізувати світову підтримку.

У класичному розумінні, культурна дипломатія – це форма публічної дипломатії та один з ключових структурних елементів «Soft Power» (далі – «м'яка сила»), який доцільно розглядати крізь призму неоліберальної концепції «м'якої сили» Дж. Найя, яка передбачає здатність держави досягати стратегічних завдань і просувати свій позитивний імідж на міжнародній арені через привабливість її характеристик [2]. У даному контексті, під «характеристиками» варто розуміти національне культурне надбання. У часи глобальних викликів, культурна складова стає важливим інструментом у процесі забезпечення національної безпеки та захисту державних інтересів. Вона не лише допомагає зміцнити національну ідентичність і єдність громадян, а й сприяє формуванню позитивного іміджу країни на міжнародній арені, допомагаючи протистояти, не лише збройній, але й інформаційній агресії. Сучасна війна має свої особливості, окрім принципу «сили», Російська Федерація активно використовує альтернативні воєнні концепції, так звані «гібридні війни». Вони передбачають поширення дезінформації в засобах масової інформації, як на локальному так і міжнародному рівнях, проведення

заходів пропаганди або інформаційно-психологічних операцій, з метою завоювання довіри місцевого населення на окупованих територіях, що в свою чергу знаходить своє відображення на колективній свідомості громадян. Проведення таких інформаційно-психологічних операцій (ІПСО) полегшують боротьбу з опором населення проти окупаційної влади, що призводить до полегшення досягнення воєнних цілей агресора. Основною метою подібних операцій слід вважати підрив довіри до державних інституцій та силових структур, що в свою чергу знаходить своє відображення на національній безпеці. Принцип «гібридності» полягає також у симбіозі нетрадиційних (інформаційні та економічні дії) і традиційних (використання збройної сили) методів війни. Гібридна війну можна також вважати своєрідною «сірою зоною» міжнародного права, оскільки її складно ідентифікувати, визначити та врегулювати традиційними нормами та принципами ведення війни [3, с. 4]. Заходи культурної дипломатії є ефективним інструментом протидії поширенню неправдивої інформації. Одним з пріоритетних напрямів культурної дипломатії України, станом на зараз, є висвітлення воєнних злочинів Росії, інформування про їх наслідки, що в результаті формує доказову базу для світової спільноти в режимі реального часу. У широкому контексті культурна дипломатія включає в себе наступний спектр діяльності:

- організація та участь у мистецьких заходах (художні виставки, музичні фестивалі, крафтові фести тощо);
- проведення українських кінопоказів, фотовиставок, ярмарок, які сприяють популяризації української культури;
- участь у міжнародних освітніх програмах та обмінах;
- активна реалізація інституційної діяльності в рамках культурної дипломатії, яка пов'язана з визнанням об'єктів матеріальної та нематеріальної спадщини України на світовому рівні;
- співпраця з діаспорами в контексті промоції національних цінностей, сенсів та досягнень, шляхом поширення позитивного іміджу України за її межами;
- участь у міжнародних спортивних заходах;
- популяризація української мови та літератури за межами країни [4].

Особливість даних інструментів культурної дипломатії полягає в їх варіативності та універсальності. Інтернет-платформи, соціальні мережі та цифрові медіа дозволяють Україні ефективно поширювати свою культуру та мистецтво, навіть за межами традиційних кордонів. Присутність України в

інформаційному полі дала можливість не лише досягти нового рівня представленості та визнання української культури, але й привернути увагу країн-партнерів до реальних загроз національної та європейської безпеки.

Варто зазначити, що до початку 2022 року, в українському науковому дискурсі культурну дипломатію розглядали виключно як інструмент для просування зовнішнього іміджу держави. Проте, повномасштабне вторгнення Росії змістило фокус уваги досліджень на її роль в процесі залучення міжнародної підтримки, захисту національних інтересів та сепарування від наративів ворога в інформаційному полі. З точки зору державної безпеки, культурні ініціативи сприяють ефективній інтеграції України в міжнародну спільноту. Культурна дипломатія є основним інструментом «м'якої сили» в процесі протистояння інформаційним атакам агресора, що поширює фальшиві факти про Україну та «єдність народів». Крім того, вона є дієвим інструментом збереження культурної спадщини, а також засобом боротьби за права українців у світі, включаючи біженців та вимушених переселенців. В умовах війни, особливо гострим є питання збереження культурної спадщини окупованих територій. Політика культурної дипломатії сприяє її захисту, шляхом привертання уваги до загроз, що виникають для українських мистецьких об'єктів внаслідок військових дій. Їх збереження та повернення на підконтрольну Україні територію є пріоритетом, з огляду на те, що об'єкти культури зберігають вікову історію, традиції та автентичність нації, її генетичний код.

У висновку слід зазначити, що культурна дипломатія є нетиповим інструментом національної безпеки України. Її ціллю є не лише протидія інформаційній агресії та пропаганді, але й збереження та захист національної української ідентичності. Культурна дипломатія дозволила сформувати позитивний міжнародний імідж держави, підвищити інформаційну присутність, нівелювати ризики впливу російської пропаганди на світову спільноту та висвітлити реальні наслідки воєнних злочинів РФ проти цивільного населення України. Вона допомагає зміцнювати внутрішню єдність нації, залучати міжнародну підтримку та захищати культурну спадщину України. Урахування нових технологій та цифрових платформ відкриває нові можливості для розвитку культурної дипломатії, як складової частини політики національної безпеки в сучасних умовах.

Список використаних джерел

1. Указ Президента України № 64/2022 «Про введення воєнного

стану в Україні» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text> (дата звернення: 22.03.2025).

2. Nye, Joseph. Soft Power. The Means to Success in World Politics. New York: Public Affairs, 2004. 192 p.

3. Гібридна війна Росії проти України. Як перемогти на інформаційному фронті. Аналітичний посібник, 2023. 56 с.

4. Стратегія Українського Інституту на 2020-2024 роки. Міністерство закордонних справ України: офіційний портал. URL: <https://ui.org.ua/wp-content/uploads/2022/01/strategy-ukrainian-institute-3.pdf> (дата звернення: 22.03.2025).